

Yttrande över betänkande Narkotikautredningen - Vi kan bättre! Kunskapsbaserad narkotikapolitik med liv och hälsa i fokus SOU 2023:62

Er beteckning: S2024/00085

Sammanfattning

Länsstyrelsen Gävleborg (fortsättningsvis Länsstyrelsen eller myndigheten) har fått begäran om att yttra sig över SOU 2023:62 Narkotikautredningen – Vi kan bättre! Myndigheten yttrar sig över förslaget om att anta ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga samt förslagen om att stärka förutsättningarna för narkotikaförebyggande arbete.

Länsstyrelsen ställer sig positiv till att regeringen antar ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändning hos barn och unga. Myndigheten ställer sig även positiv till förslagen om att stärka förutsättningarna för det förebyggande arbetet.

Program för att förebygga narkotikaanvändning bland barn och unga

Det finns en god struktur för arbetet kring alkohol, narkotika, dopning, tobak och spel om pengar (ANDTS) i Sverige, vilket är en förutsättning för att ett program, för att förebygga narkotikaanvändning bland barn och unga, ska få genomslag. Utredningen lyfter länsstyrelserna som en viktig aktör i den goda strukturen med sin kunskap om lokalt, regionalt och nationellt arbete vilket gör länsstyrelserna till en unik länk i det narkotikaförebyggande arbetet.

Länsstyrelserna har idag uppdrag att stödja det regionala genomförandet av den nationella ANDTS-politiken genom att vara samordnande och stödjande. Myndigheten har även liknande uppdrag inom flera områden som har direkt koppling till narkotika-

och brottsförebyggande området. Länsstyrelserna hade även fram till mars 2024 ett samordnande folkhälsouppdrag som även hade bäring på det narkotikaförebyggande arbetet. Länsstyrelsen har därav en bra grund för att genomföra förslaget om att stödja kommunerna i genomförandet av ett särskilt program för att förebygga narkotikaanvändningen hos barn och unga.

Länsstyrelsen ser positivt på förslaget att länsstyrelserna ska ansvara för att stödja igenomförandet av programmet genom att:

- vägleda kommunerna i arbetet med lokala behovsanalyser som en grund för genomförandet av programmet
- genomföra utbildningsinsatser för att stödja och bidra till införandet av effektiva metoder och arbetssätt
- initiera utvecklingsprojekt som utvärderas i syfte att generera ny kunskap om effektivt och kunskapsbaserat arbete
- sammanställa och sprida kunskapsstöd baserat på erfarenheterna som genererats

Länsstyrelsen anser att vikten av barns rätt till goda och jämlika uppväxtvillkor i det främjande arbetet är av stor vikt för att öka möjligheterna att nå det övergripande målet i den nationella ANDTS-strategin. Det innebär ett mer samordnat arbete kring barns risk- och skyddsfaktorer. Det universellt främjande och förebyggande arbetet bör få ett stort fokus i ett program för att förebygga narkotikaanvändning bland barn och unga. Det är också viktigt att se det tobaksförebyggande arbetet som en pusselbit i det narkotikaförebyggande arbetet.

Förslag för att stärka förutsättningarna för narkotikaförebyggande arbete

Utredningen lyfter den nya brottsförebyggande lagen där kommunerna ska genomföra lokala kartläggningar och sedan ta fram åtgärdsplaner för det brottsförebyggande arbetet. Länsstyrelsen stödjer redan idag kommunerna i det arbetet. Att få med det narkotikaförebyggande perspektivet i kartlägningsarbetet enligt den nya brottsförebyggande lagen är viktig. Utredningen lyfter behovet av en ökad samordning mellan det förebyggande arbetet mellan olika sektorer och att det även hjälper styrningen av det narkotikaförebyggande arbetet. Det blir då viktigt att följa kommunernas arbete med kartläggning och åtgärdsplaner. Dels för

att se om lagstiftarens intentioner med lagen följs, dels vilken typ av åtgärder som genomförs. Länsstyrelsen vill synliggöra att det inte är en självklarhet att de narkotikaförebyggande frågorna är en del av kartläggningarna inom det brottsförebyggande uppdraget.

Länsstyrelsen vill lyfta att behovet är stort av nationellt stöd genom samlad förvaltning av metoder och arbetssätt. Ett sådant uppdrag är av stor betydelse för effektiviteten i det förebyggande arbetet.

Länsstyrelserna har goda möjligheter att stödja införandet av effektiva metoder och arbetssätt eller initiera utvecklingsprojekt, men saknar förutsättningar och kompetens att förvalta.

Länsstyrelsen ställer sig därför positiv till förslaget att Folkhälsomyndigheten får i uppdrag att följa upp och stödja arbetet med metoden Krogar mot Knark. De ansvarar även för metoden Ansvarfull Alkoholservering som Länsstyrelsen ser som en förutsättning för att arbeta effektivt med Krogar mot Knark. Det vore även önskvärt att dessa två metoder integreras i varandra.

Det är av stor vikt att föräldraskapsstödet även görs tillgängligt för fler föräldrar, eftersom de är en viktig målgrupp för att förebygga narkotikaanvändning. Det saknas idag en regional samordningsfunktion för viktiga grundkomponenter i det narkotikaförebyggande arbetet då Länsstyrelsen inte längre har ett särskilt uppdrag kring föräldraskapsstöd, som vi haft tidigare. Att även folkhälsouppdraget avslutats påverkar den möjligheten. Ett nytt uppdrag kring universellt föräldraskapsstöd till länsstyrelserna, som en regional aktör som kan samordna och stödja ett sådant arbete i länet är önskvärt, för att främja och förbygga ohälsa hos barn och unga. I Gävleborg har Länsstyrelsen ett fokus på barn och ungas uppväxtvillkor. Myndigheten ser behovet av att både internt och externt samordna oss bättre utifrån risk- och skyddsfaktorer för barn och ungas uppväxtvillkor, vilket är en grund för flera av våra uppdrag. Att nå ut till fler med tidiga insatser och samverka för att stärka förutsättningarna för länets alla aktörer för att ge barn och unga en bättre hälsa, trygghet och goda livsvillkor, är en viktig del i det narkotikaförebyggande arbete som behöver bedrivas. Att få en balans mellan universella, selektiva och indikerade insatser är också viktigt för att nå framgång i narkotikaförebyggande arbetet. Länsstyrelsen ser att både universella insatser som till exempel metoden Ansvarfull Alkoholservering till mer selektiva och indikerade insatser som till exempel metoder som påverkar föräldrars påverkan på deras barn, är viktiga för att lyckas.

Länsstyrelsen ser positivt på att regeringen avsätter medel för arbetet i motsvarighet till förväntad arbetsinsats på alla nivåer.

Bakgrundsinformation

Utredningens fokus på narkotikaförebyggande arbete ser Länsstyrelsen som positivt. I Gävleborg har vi ett särskilt fokus på just det sedan 2021 då samarbetet Gävleborg mot narkotika startade på initiativ av Polismyndigheten och Länsstyrelsen. Syftet är att initiera en bredare och effektivare samverkan i kampen mot narkotika i Gävleborg. I samarbetet finns Länsstyrelsen Gävleborg, Polismyndigheten, Tullverket, Åklagarmyndigheten, Högskolan i Gävle, Region Gävleborg, Kronofogdemyndigheten, Försäkringskassan, Skattemyndigheten och kommunerna i länet.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Per Bill med samordnare Maria Donnerstål som föredragande. I den slutliga handläggningen har också avdelningschef Åsa Broman och enhetschef Pernilla Bylund medverkat.